

Горбулін В., академік НАН України, перший віце-президент НАН України, директор Національного інституту стратегічних досліджень; Шеховцов В., доктор технічних наук, завідувач відділу аналізу оборонно-промислової політики та військово-технічного співробітництва регіонального філіалу Національного інституту стратегічних досліджень у м. Дніпро; Шевцов А., доктор технічних наук, професор, директор регіонального філіалу Національного інституту стратегічних досліджень у м. Дніпро

Проблемні питання визначення і впровадження критичних технологій у сфері виробництва озброєння // Вісник НАН України. – 2018. – № 2. – С. 3–4.

У розвинутих країнах одним з основних завдань уряду є вибір пріоритетних напрямів економічного розвитку, а також напрямів посилення національної безпеки та оборони держави. Важливою складовою цього завдання є визначення так званих критичних технологій.

Під критичними технологіями розуміють технології, впровадження яких має стратегічне значення для забезпечення розвитку провідних галузей економіки і оборонно-промислової сфери держави. Зазвичай саме у впровадження таких технологій інвестують бюджетні кошти. Переліки критичних технологій підлягають оновленню з періодичністю 3–5 років і затверджуються високими державними структурами за поданням уряду.

Формування переліку критичних технологій є складним різноплановим завданням, вирішення якого потребує врахування результатів фундаментальних і прикладних наукових досліджень, використання комплексу методів експертної оцінки для визначення пріоритетних напрямів технологічного розвитку і технологічних проривів та необхідних витрат бюджетних коштів (наприклад, у Японії для визначення переліку критичних технологій залучають тисячі кваліфікованих експертів, у європейських країнах нижньою межею є 100 учасників, у Китаї – кілька тисяч).

У США, Великій Британії, Німеччині, Росії, Франції, Італії, Іспанії та інших країнах ЄС критичним технологіям приділяють значну увагу. Лідером у визначенні критичних технологій є США. Перелік американських критичних технологій враховує насамперед інтереси оборони. Європейські країни намагаються надати більш фундаментального характеру національним технологічним програмам, виходячи з результатів розвитку науково-дослідного простору, трансформації провідних галузей економіки завдяки використанню нових технологій та поглибленню співробітництва науки і промислового сектору [1].

У США перелік критичних технологій з 22 одиниць вперше було визначено ще в 1991 р., у Франції – з 85 одиниць у 1995 р., у Росії – у 2002 р., востаннє РФ оновила перелік у 2011 р., включивши до нього 27 критичних технологій.

В Україні цьому технологічному напрямку стратегічного розвитку країни також приділялася значна увага [2]. Проте, незважаючи на низку затверджених свого часу державних документів у цій сфері, реальний стан справ з

визначенням і впровадженням критичних технологій є сьогодні залишається незадовільним [3].

Державні рішення з визначення критичних технологій. Влада попередніх каденцій неодноразово ухвалювала рішення у сфері досліджень і визначення критичних технологій. Постановою Кабінету Міністрів України від 16.05.1994 № 310 було затверджено Концепцію створення державної системи розвитку і захисту критичних технологій, яка передбачала розроблення та прийняття Національної програми «Критичні технології» та Положення щодо її реалізації. Міністерство економіки і Міністерство фінансів у плані соціально-економічного розвитку країни мали передбачувати необхідні бюджетні кошти для виконання Програми. Постановою Кабінету Міністрів України від 19.02.1996 № 216 (216-96-П) «Про державну підтримку міжнародного співробітництва у сфері високих і критичних технологій» було затверджено перелік критичних технологій, серед яких – лазерні технології, технології оптичних матеріалів для електроніки, технології інтенсифікації видобутку нафти і газу, виробництва титану та його сплавів, полімерних матеріалів. Постановою КМУ було визначено зобов'язання виконавців щодо забезпечення розроблення критичних технологій, проте ці технології переважно були призначені для цивільних галузей економіки. Передбачалося, що виконання завдань з проведення відповідних науково-технічних досліджень здійснюватиметься через згадану Програму. Очікувалося планомірне виконання поставлених завдань з періодичним оновленням затвердженого переліку.

Так і не виконавши зазначені вище рішення, було прийнято чергову постанову КМУ від 25.08.2004 № 1086 «Про затвердження Державної програми прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку на 2004–2006 роки», в якій знову ставилося завдання з розроблення переліку критичних технологій. Проте новий перелік не з'явився, а затверджений раніше втратив чинність у 2006 р. Черговий раз завдання зі створення переліку критичних технологій було поставлене в постанові КМУ від 11.09.2007 № 1118 «Про затвердження Державної програми прогнозування науково-технологічного розвитку на 2008–2012 роки», але, як і попередні, виконане не було.

<...> СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Покришкін Д. С. Досвід забезпечення конкурентоспроможності економіки в державах ЄС. *Стратегічна панорама*. 2007. № 3. С. 107–117.

2. Горбулін В. П., Зубарев В. В., Скурський П. П. Проблеми формування та реалізації державної політики у галузі наукової та науково-технічної діяльності в забезпеченні національної безпеки і оборони. *Стратегічна панорама*. 2008. № 2. С. 75–84.

3. Зубарев В. В., Скурський П. П., Величко О. Ф. Стратегічні питання забезпечення науково-технічної безпеки України та шляхи вирішення. *Наука і оборона*. 2009. № 3. С. 18–24.

<...>

[Повний текст](#)